

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาด้านวิชาชีพครูสำหรับครูอาชีวศึกษา: จากการวิเคราะห์ความต้องการและมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ

อนุชัย รามวงษ์¹ ถวิกา เมฆอัคฆกรรม^{2*} นลินรัตน์ รักกุล² เรวดี ดาบทอง² สติดาพร คำสดี² สุธนิต เวชโช²
และอุทุมพร อินทจักร²

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนครุทราชบุรี

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*Corresponding Author Email: fedutim@ku.ac.th

Received: September 5, 2025; Revised: September 29, 2025; Accepted: October 3, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับมหาบัณฑิตสำหรับครูอาชีวศึกษาเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การสำรวจความต้องการศึกษาต่อ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูและบุคลากรในสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งรัฐและเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 123 แห่ง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 330 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ความถี่ และร้อยละ ระยะที่ 2 การหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร โดยการสนทนากลุ่มย่อยจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน เครื่องมือที่ใช้คือ แนวคำถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า มีความต้องการในการศึกษาต่อระดับปริญญาโท ร้อยละ 52.12 และมีความต้องการใบประกอบวิชาชีพครูร้อยละ 69.10 โดยช่วงเวลาที่ส่วนใหญ่สะดวกในการเรียนคือช่วงนอกเวลาราชการ ร้อยละ 71.51 โดยปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) คุณวุฒิทางการศึกษา 2) การนำไปเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานหรือการประกอบอาชีพ 3) เนื้อหาวิชาที่สามารถนำไปใช้ได้จริง และความสะดวกในการเข้าเรียน ซึ่งแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับมหาบัณฑิตสำหรับครูอาชีวศึกษาที่สอนสายอาชีพ ควรกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มุ่งการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะทางอาชีวศึกษาเชิงบูรณาการโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลายและสร้างสรรค์ การพัฒนาองค์ความรู้หรือเลือกใช้องค์ความรู้ทางด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ทางอาชีวศึกษา และการปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม จริยธรรมตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพทางอาชีวศึกษา และมีประเด็นสำคัญเพิ่มเติม 3 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวโน้มของการอาชีวศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก 2) จุดเน้นของหลักสูตร และ 3) แผนการศึกษาของหลักสูตร

คำสำคัญ: หลักสูตรบัณฑิตศึกษา แนวทางการพัฒนาหลักสูตร ครูอาชีวศึกษา

The Guidelines of Developing a Master's Degree Curriculum in Teacher Professional for Vocational Teachers: An Analysis of Needs and Expert Perspectives

Anuchai Ramwarangkura¹ Tawica Mekarkakorn^{2*} Nalinrat Rakkusol² Rawadee Dabthong²
Sathidaporn Khomsoda² Suthanit Wetcho² and Autumporn Intachak²

¹Faculty of Business Administration, North Bangkok University

²Faculty of Education, Kasetsart University

*Corresponding Author Email: fedutim@ku.ac.th

Received: September 5, 2025; Revised: September 29, 2025; Accepted: October 3, 2025

Abstract

This descriptive research aimed to study guidelines for developing a Master's degree curriculum for vocational education teachers. The study was conducted in two phases. Phase 1 involved a survey of the demand for further education. The population for this research consisted of teachers and personnel from 123 public and private vocational education institutions in Bangkok and its vicinity. A sample of 330 teachers and personnel from 123 public and private vocational institutions in Bangkok and its vicinity was surveyed. Data were analyzed using frequency and percentage. Phase 2 focused on identifying curriculum development guidelines through a focus group discussion with seven experts. The research instrument was a set of guiding questions, and the data was analyzed using content analysis.

The research findings reveals that 52.12% the participants had a demand for a master's degree, and 69.10% required a professional teaching license. The most preferred study period was the weekend program (71.51%) due to their full-time jobs, teaching loads, and other assigned duties. The top three factors influencing their decision to pursue further education were: 1) educational qualifications, 2) the ability to enhance work performance or careers, 3) the practical relevance of course content, and the convenience of class attendance. The proposed curriculum should focus on learning outcomes relates to competency-based curriculum development, integrated vocational learning management utilizing digital technologies, and professional ethics. Additionally, The study concludes with three key considerations for curriculum development: aligning with global vocational education trends, defining clear program foci, and designing flexible study plans to accommodate different learner groups.

Keywords: Graduate Level Curriculum, Curriculum Development Guidance, Vocational Education

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทำให้การจัดการศึกษา การผลิตและพัฒนากำลังคน ต้องเตรียมพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยจุดเน้นในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกตาม การประชุมสุดยอด World Economic Forum 2024 ได้มุ่งเน้นการให้ความสำคัญและการลงทุนในภาคอาชีวศึกษาและ การฝึกอบรม (Vocational and Technical Training) ผ่านการ Re-skill Up-skill ให้กับกำลังคนให้มีความพร้อมรับมือ กับการเปลี่ยนแปลงและสามารถทำงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (World Economic Forum, 2024) และมี ทักษะที่สำคัญ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม การใช้ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นกำลังคนในโลกการทำงาน รวมถึงครูอาชีวศึกษาที่จะเป็นกำลังสำคัญในการผลิตกำลังคนที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน ที่ต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะ ดังกล่าวและนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะดังกล่าวด้วยเช่นกัน ปัจจุบันควรมีเพื่อเตรียมรับ กับการเปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาควรพัฒนาทักษะที่ ครอบคลุมเพื่อการเรียนรู้ การทำงาน และการดำรงชีวิตของบุคคล ทักษะเพื่อการเปลี่ยนผ่านเศรษฐกิจสู่การพัฒนาอย่าง ยั่งยืน และทักษะเพื่อสังคมที่ครอบคลุมและยืดหยุ่น สิ่งเหล่านี้เป็นแนวทางในการพัฒนากำลังคนทางอาชีวศึกษาให้มี คุณภาพ ซึ่งการจะพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพให้มีสมรรถนะสูง นั้นผู้ที่มีส่วนสำคัญหนึ่งคือ ครูผู้สอน ที่จะถ่ายทอด สื่อนวัตกรรมต่าง ๆ ไปยังผู้เรียนหรือกำลังคน

ในระดับสากลมีความพยายามในการระบุความสามารถหลัก (Core Competences) ที่จำเป็นสำหรับการ ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพในฐานะผู้สอนทางด้านอาชีวศึกษาตามเกณฑ์ความเป็นมืออาชีพขององค์การแรงงาน ระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) ประกอบด้วย ความรู้เชิงวิชาชีพเฉพาะทางในสาขาที่สอน ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการช่วยเหลือผู้เรียนให้เข้าใจ บริบททางเศรษฐกิจและสังคม ศักยภาพในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้พื้นฐาน ความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นทีม ความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนการสอนตามงานวิจัยและการพัฒนา ทักษะการสื่อสาร ความสามารถในการสร้างสรรค์ ซึ่งการพัฒนาครูเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นโยบาย ยุทธศาสตร์การผลิตและ พัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2555-2569) โดยให้ความสำคัญกับครู และผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็น ปัจจัยความสำเร็จ ดังนั้น จึงมีการมุ่งเพิ่มขีดความสามารถของครูในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียน การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพด้วย

เมื่อพิจารณาการจัดการเรียนรู้อาชีวศึกษาในประเทศไทย พบว่ายังคงประสบปัญหาในการพัฒนาวิชาชีพครู ด้านอาชีวศึกษา ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งในเชิงปริมาณ มีปัญหาขาดแคลนครูด้านวิชาชีพจำนวนมาก และใน เชิงคุณภาพ มีปัญหาขาดแคลนครูที่มีประสบการณ์ในวิชาชีพ โดยข้อมูลปี 2565 มีอัตราากำลังขาดแคลนกว่า 18,000 อัตรา (Prachachat, 2022) ทำให้กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) แก้ไข ปัญหาด้วยการจัดหาครูอัตราจ้าง และพิจารณาปรับขึ้นเงินเดือนครูเพื่อสร้างแรงจูงใจ พร้อมนโยบายผ่อนปรนเงื่อนไข อนุญาตประกอบวิชาชีพครูในบางสาขาวิชาเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานครูได้ ถึงแม้ว่าในบางสาขาวิชาในสายช่างสายอาชีพ เฉพาะทางจะได้รับการยกเว้นการที่ผู้สอนไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาทางด้านครู (ศึกษาศาสตร์ - ครุศาสตร์) ทั้งนี้ สำหรับ ประเภทวิชาพาณิชยกรรมหรือประเภทวิชาบริหารธุรกิจ หากผู้สอนไม่มีใบประกอบวิชาชีพครู สามารถปฏิบัติการสอนได้ หากได้รับหนังสืออนุญาตให้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาโดยไม่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (P-License) ทำให้ครูผู้สอน สามารถสอนได้แต่อาจส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพครู ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาตนเองของครู ประกอบ กับรายงานการผลิตและการพัฒนาครูอาชีวศึกษา (Committee on Education, Senate, 2022) ชี้ให้เห็นว่า

กระบวนการและวิธีการในการผลิตครูวิชาชีพมีความเฉพาะที่ต่างจากครูประเภทอื่นและต้องอาศัยสถาบันอุดมศึกษาที่มีการผลิตครูวิชาชีพเป็นการเฉพาะ รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียน การแก้ปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องเริ่มจากการพัฒนาครูที่มีอยู่ผ่านช่องทางการเรียนต่อในระดับบัณฑิตศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ให้ความสำคัญในการศึกษาการจัดการศึกษาและศึกษาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาครูผู้สอนระดับอาชีวศึกษาที่ยังไม่มีใบประกอบวิชาชีพครูเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อพัฒนาตนเองของครูให้สามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองและการได้รับใบประกอบวิชาชีพครูนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนและความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู

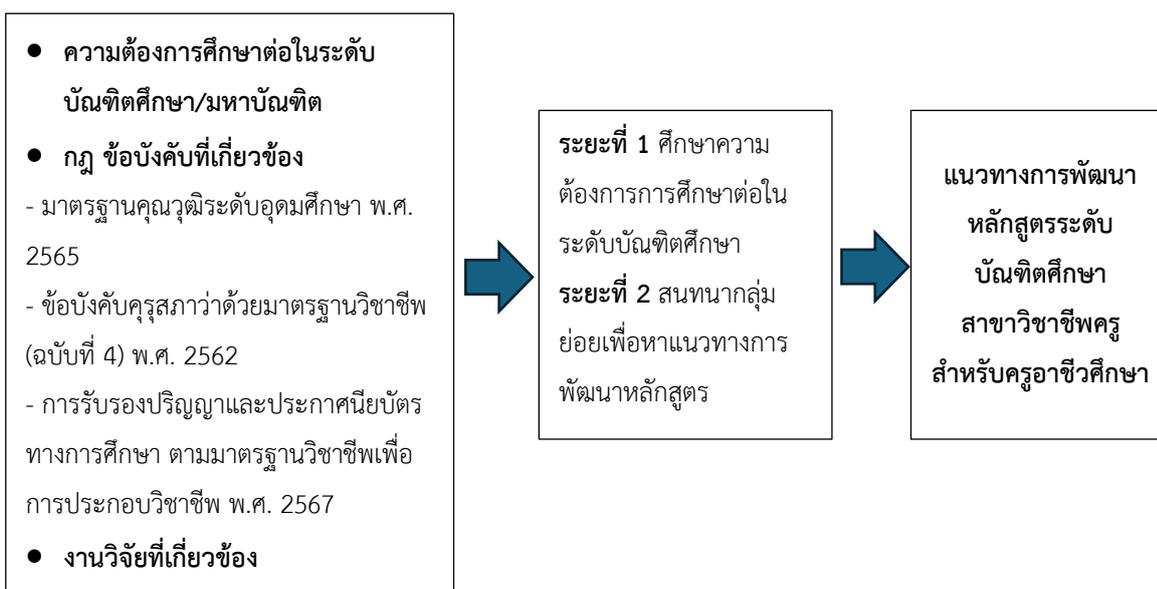
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับมหาบัณฑิตสำหรับครูอาชีวศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาสำหรับครูที่สอนวิชาชีพเฉพาะ ในสถานศึกษาอาชีวศึกษา โดยพิจารณาประเด็นความต้องการศึกษาต่อ และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับครูอาชีวศึกษา สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภาและการขอใบประกอบวิชาชีพครู
2. **ขอบเขตด้านประชากร** ได้แก่ ครูสายอาชีพ (Vocational subject teachers) ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งรัฐและเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 123 แห่ง
3. **ขอบเขตด้านพื้นที่** การวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
4. **ขอบเขตด้านระยะเวลา** การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยระยะห้วง เดือนเมษายน พ.ศ. 2567 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2568

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ เริ่มจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด กฎระเบียบ ข้อบังคับ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยโดยวิธีการในการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ โดยในระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการ การศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา ด้วยแบบสอบถาม และระยะที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ด้วยการสนทนากลุ่มย่อยจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำมาซึ่งแนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาด้านวิชาชีพครูสำหรับครูอาชีวศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

หลักสูตร (Curriculum) เป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษา เป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด ในปัจจุบันมีการพัฒนาการจัดการศึกษาในลักษณะของการศึกษาที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcome-based Education: OBE) เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ มุ่งเน้นและจัดระเบียบทุกอย่างในระบบการศึกษาอย่างชัดเจน แสดงถึงสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคนที่จะสามารถทำได้เมื่อสำเร็จการศึกษา (Spady, 1994) การจัดทำหลักสูตรในปัจจุบันเริ่มให้ความสำคัญกับการออกแบบหลักสูตรในลักษณะที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการสร้างความรู้ความเข้าใจนำไปสู่การบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มจากการศึกษาความต้องการของผู้เรียน สังคม หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ความต้องการเพื่อนำไปสู่การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการดังกล่าว โดยตามแนวทางของ Tabá (1962) นั้นขั้นแรกของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรคือการศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและสังคม นำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมาย การเลือกเนื้อหาสาระ การจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ การจัดประสบการณ์เรียน การเลือกประสบการณ์เรียนรู้ ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ความต้องการในการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา/มหาบัณฑิต ยังคงมีความต้องการศึกษาต่อในปัจจุบันซึ่งต่างมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อที่แตกต่างกัน โดยจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยภายใน เช่น แรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและการขาดความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ครูตัดสินใจศึกษาต่อ (Chaisiriwit and Suwan, 2020; Pitchayatheeranart, et al., 2024) ในขณะเดียวกัน ปัจจัยภายนอก เช่น ความสะดวกในการเดินทาง เวลาการเรียนที่ยืดหยุ่น ค่าใช้จ่ายในการศึกษา และชื่อเสียงของสถาบัน นับเป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญไม่แพ้กัน (Janha and Prabaripai, 2015; Anonjan et al., 2020; Chaisiriwit and Suwan, 2020; Rattanalarn and Thongkum, 2020) โดยที่แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรให้กับผู้สอน มีกลไกในการกำกับติดตามการดำเนินงาน รวมถึงมีการจัดระบบประเมินที่เพียงพอและเหมาะสมในการดำเนินการของหลักสูตร จากปัจจัยดังกล่าวทำให้เห็นว่าหลักสูตรควรให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าศึกษา ทั้งนี้ ในงานวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการจัดการศึกษาในระดับปริญญาโทเพื่อรองรับการศึกษาที่สูงขึ้นของครูอาชีวศึกษาที่ยังไม่มีใบประกอบวิชาชีพครู ตลอดจนมุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสร้างและประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนางานและสังคม

การพัฒนาหลักสูตรต้องสอดคล้องกับกฎ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการศึกษาตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดขึ้นตามระดับการศึกษาแต่ละระดับ 2) ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับใบประกอบวิชาชีพครู ซึ่งมาตรฐานวิชาชีพครูทั้ง 3 ด้านเป็นข้อกำหนดทั้งด้านความรู้ ประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ คุณลักษณะ พฤติกรรมการปฏิบัติงาน การพัฒนา ตลอดจนจรรยาบรรณของวิชาชีพสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา และ 3) การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษา ตามมาตรฐาน

วิชาชีพเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2567 เพื่อให้หลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์การรับรองซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิต

ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรในระดับปริญญาโท หรือมหาบัณฑิตที่รองรับการศึกษาต่อของครูอาชีพศึกษาเพื่อให้ได้ใบประกอบวิชาชีพครูต้องมีการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับทั้งมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาและตามมาตรฐานข้อกำหนดของคุรุสภา เพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพ มาตรฐานตามเกณฑ์ของกฎ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research) แบ่งการดำเนินงานเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การสำรวจความต้องการศึกษาต่อ มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูและบุคลากรในสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งรัฐและเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 123 แห่ง แบ่งเป็น สถานศึกษาของรัฐ จำนวน 39 แห่ง และสถานศึกษาเอกชน จำนวน 84 แห่งแห่งละ 3 ฉบับ รวม 369 ฉบับ ผู้ให้ข้อมูลคือ ครูที่สอนสายอาชีพในสถานศึกษาอาชีวศึกษาได้รับแบบสอบถามคืน คิดเป็นร้อยละ 89.43 (330 ฉบับ)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 ความต้องการศึกษาต่อ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบเรียงลำดับ (Ranking) ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้วยการหาค่า Index of Item-Objective Congruence: IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน นำไปปรับปรุงแก้ไขและทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 คน ตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาด้วยวิธีการของ Cronbach เท่ากับ .87

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปยังสถานศึกษาอาชีวศึกษาต่าง ๆ และส่งกลับคืนมายังผู้วิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ

ระยะที่ 2 การหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร มีรายละเอียดดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัยโดยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อระดมความคิดเห็นและให้ข้อเสนอต่อแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับมหาบัณฑิตสำหรับครูอาชีวศึกษาที่สอนสายอาชีพที่จะได้รับใบประกอบวิชาชีพครู

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา การพัฒนาหลักสูตรทางการศึกษา โดยมีคุณสมบัติคือ มีความเชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศึกษา การอาชีวศึกษา หรือการขอรับรองปริญญาและใบประกอบวิชาชีพครู และมีประสบการณ์ในด้านดังกล่าวอย่างน้อย 10 ปี จำนวน 7 ท่าน ซึ่งเป็นตัวแทนจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางด้านอาชีวศึกษา จำนวน 3 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการจัดการศึกษา จำนวน 2 ท่าน ตัวแทนจากคุรุสภา จำนวน 1 ท่าน และตัวแทนจากกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคำถาม (Guideline) ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็น ได้แก่ กลุ่มวิชาในหลักสูตร และทักษะอนาคตที่จำเป็นของครูอาชีวศึกษา

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยข้อมูลจากการสนทนากลุ่มถูกถอดความตามคำพูดทั้งหมด และนำมาวิเคราะห์ด้วย การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงธีม (Thematic content analysis) โดยกระบวนการวิเคราะห์ประกอบด้วย การลงรหัสแบบเปิด (open coding) เพื่อจำแนกข้อมูล จากนั้นนำรหัสมาจัดกลุ่มเป็นหมวดหมู่ (Categories) ก่อนจะสังเคราะห์เป็นประเด็นหลักที่นำเสนอในผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับมหาบัณฑิตสำหรับครูอาชีวศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของตารางการเปรียบเทียบประกอบคำบรรยาย ดังนี้

ความต้องการศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิตของครูอาชีวศึกษาที่สอนสายอาชีพในสถานศึกษาอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ส่วนใหญ่ มีอายุต่ำกว่า 36 ปี ร้อยละ 49.39 อายุ 36 – 45 ปี ร้อยละ 33.03 ตามลำดับ โดยผลความต้องการศึกษาต่อตามตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความต้องการในการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา

N = 330

ประเด็นความต้องการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท		
มีความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท	172	52.12
ไม่มีความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท	62	18.79
ไม่แน่ใจว่าจะศึกษาต่อหรือไม่	96	29.09
ความต้องการใบประกอบวิชาชีพครู		
มีความต้องการใบประกอบวิชาชีพครู	228	69.10
ไม่ต้องการใบประกอบวิชาชีพครู	102	30.90
ความต้องการในช่วงเวลาเรียน		
ต้องการเรียนนอกเวลาราชการ	236	71.51
ต้องการเรียนในเวลาราชการ	31	9.39
ต้องการเรียนหลังเวลาราชการ	63	19.10

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท หรือมหาบัณฑิต ร้อยละ 52.12 รองลงมาคือยังไม่แน่ใจในการศึกษาต่อ ร้อยละ 29.09 และมีความต้องการใบประกอบวิชาชีพครูร้อยละ 69.10 โดยช่วงเวลาที่ส่วนใหญ่สะดวกในการเรียนคือช่วงนอกเวลาราชการ ร้อยละ 71.51 รองลงมาคือ หลังเวลาราชการ ร้อยละ 19.10 ตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้จัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีความต้องการให้จัดในลักษณะคอร์สออนไลน์ สูงสุด ร้อยละ 48.20 รองลงมาคือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ ร้อยละ 44.60 หลักสูตรระยะสั้น ร้อยละ 25.00 หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ร้อยละ 23.20 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและมีความต้องการได้รับใบประกอบวิชาชีพครู โดยต้องการเรียนในช่วงนอกเวลาราชการ หรือในช่วงวันเสาร์ อาทิตย์ เนื่องจากครูมีภาระงานที่มากและหลากหลาย ทั้งภาระงานสอน งานของโรงเรียน การนิเทศฝึกงาน ทำให้ครูมีความต้องการเรียนในช่วงนอกเวลาราชการเพื่อไม่ให้กระทบภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากทางสถานศึกษา ทั้งนี้ ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ 3 อันดับแรก ได้แก่ คุณวุฒิทางการศึกษา ร้อยละ 58.30 รองลงมาคือ การนำไปเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานหรือการประกอบอาชีพ ร้อยละ 50.00 เนื้อหารายวิชาที่สามารถนำไปใช้ได้จริง และความสะดวกในการเข้าเรียน ร้อยละ 41.30 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรต้องให้ความสำคัญในการที่ผู้เรียนของหลักสูตรสามารถนำไปใช้เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพของตนเองในการเลื่อนตำแหน่ง

การได้เงินเดือนที่สูงขึ้น ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยต้องสร้างความสะดวกในการเข้าเรียนซึ่งจะเกี่ยวข้องถึงเวลาและรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับมหาบัณฑิตสำหรับครูอาชีวศึกษาที่สอนสายอาชีพ หมายถึงครูที่สอนในรายวิชาเฉพาะของอาชีพในแต่ละสาขาวิชาในสถานศึกษา ซึ่งเป็นครูที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาอาชีพที่เปิดสอนในแต่ละวิทยาลัยหรือสถานศึกษาอาชีวศึกษา จากการสนทนากลุ่มย่อยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรหรือสิ่งที่ผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรนี้ควรทำได้ในระดับมหาบัณฑิตของครูอาชีวศึกษาที่เหมาะสมและสามารถครอบคลุมถึงครู บุคลากรทางการศึกษา หรือผู้ที่สนใจศึกษาต่อ ได้แก่

ผลลัพธ์การเรียนรู้ 1) พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะทางอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมเชิงบูรณาการโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลายและสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาวิชาการ และวิชาชีพทางอาชีวศึกษา

ผลลัพธ์การเรียนรู้ 2) พัฒนาองค์ความรู้ทางด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ทางอาชีวศึกษาผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางอาชีวศึกษาในการพัฒนาประเทศ หรือเลือกใช้องค์ความรู้ทางด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ทางอาชีวศึกษาจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางอาชีวศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยใช้แนวคิดการเรียนเชิงรุกในการพัฒนาวิชาชีพ

ผลลัพธ์การเรียนรู้ 3) ปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม จริยธรรมตามหลักจรรยาบรรณวิชาการและวิชาชีพทางอาชีวศึกษา

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดนั้นจะเห็นได้ว่า มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางอาชีวศึกษาเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนของตนเองต่อไปได้ ผ่านกระบวนการวิจัย ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ต้องให้ความสำคัญกับประเด็นของรายวิชาที่จัดต้องมีความทันสมัย สอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และที่สำคัญคือต้องสอดคล้องกับข้อบังคับของคุรุสภา ซึ่งสามารถจำแนกเป็นประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่

1) แนวโน้มของการอาชีวศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และทักษะสำคัญเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสมรรถนะสูง ในการพัฒนาหลักสูตรควรให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงทางอาชีวศึกษาที่กำลังเป็นแนวโน้มในระดับสากล เช่น แนวโน้มการพัฒนาในลักษณะของธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ทักษะที่จำเป็นในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นความเป็นผู้ประกอบการทางสังคม (Social Entrepreneurship) สมรรถนะสีเขียว (Green Competencies) รวมทั้งการเป็นผู้ประกอบการที่เน้นการสร้างนวัตกรรม เป็นต้น โดยทักษะสำคัญของครูอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสมรรถนะสูง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มออกแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นกลุ่มทักษะที่จำเป็นของครูอาชีวศึกษาในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ประกอบด้วย การออกแบบการสอนและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ การออกแบบการวิจัยและการวางแผนผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสมรรถนะสูง กลุ่มที่ 2 กลุ่มทักษะเสริมความเป็นครู เป็นกลุ่มทักษะที่ช่วยสนับสนุนครูอาชีวศึกษาให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ตอบโจทย์ต่อความต้องการของผู้ใช้หรือสถานประกอบการได้มากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ การพัฒนาดิจิทัลและเทคโนโลยีการเรียนรู้ การพัฒนานโยบายทางการศึกษา การฝึกอบรม และการวางแผนและประเมินยุทธศาสตร์ทางการศึกษา และกลุ่มที่ 3 กลุ่มทักษะอื่น เป็นกลุ่มทักษะที่ช่วยให้ครูอาชีวศึกษาสร้างความแตกต่างให้กับผู้เรียนของตนให้มีสมรรถนะที่เสริมเพิ่มเติมให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการประกอบอาชีพทั้งในและต่างประเทศรวมถึงสามารถเป็นผู้ประกอบการได้ ประกอบด้วย

ความเป็นนานาชาติ ความเป็นผู้ประกอบการ และการพัฒนาทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ควรสอดแทรกในหลักสูตรและเพื่อให้ครูที่สำเร็จการศึกษาไปสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนของครูต่อไป

2) จุดเน้นของหลักสูตร ในการพัฒนาหลักสูตรควรสร้างจุดเน้น เช่น หลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่เป็นลักษณะของการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา มีการจัดการเรียนรู้และการจัดโปรแกรมการเรียนรู้และการฝึกอบรมวิชาชีพที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ทางด้านอาชีวศึกษาและฝึกอบรม รวมถึงการวิจัยทางอาชีวศึกษาที่มุ่งเน้นการผลิตองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ตลอดจน จุดเน้นของการเป็นหลักสูตรในการพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับผู้ที่ต้องการได้ไปประกอบวิชาชีพครู การสร้างเครือข่ายทางด้านอาชีวศึกษาและองค์วิชาชีพ ทั้งนี้ การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร โดยเนื้อหาสาระการเรียนรู้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มวิชาชีพครู ที่มีความสอดคล้องตรงกับข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ต้องมีเนื้อหาในรายวิชาบังคับที่ครอบคลุมมาตรฐานความรู้ โดยสามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อย คือ กลุ่มจิตวิทยา กลุ่มหลักสูตรและการสอน กลุ่มเทคโนโลยี กลุ่มวัด ประเมินผล และการวิจัย กลุ่มภาษาและวัฒนธรรม และกลุ่มการสร้างเครือข่ายและการประกันคุณภาพ ทั้งยังต้องมีการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียน และการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะหรือวิชาเอก ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรืออาชีวศึกษา ตลอดระยะเวลาการศึกษา และรวมกันไม่น้อยกว่า 1 ปีการศึกษา รวมถึงคุณลักษณะความเป็นครู คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่ต้องสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ 2) กลุ่มวิชาการสอนวิชาเอก เป็นกลุ่มวิชาที่มีความเฉพาะของสาขาวิชาที่ครูที่มาเรียนทำการสอนอยู่ในสถานศึกษา เช่น ครูประเภทวิชาบริหารธุรกิจ ควรมียาวิชาที่เกี่ยวกับการตลาดศึกษา บัญชีศึกษา เป็นต้น และ 3) กลุ่มวิชาในการเพิ่มสมรรถนะเฉพาะด้าน เป็นกลุ่มวิชาที่ช่วยครูที่มาเรียนได้พัฒนาเนื้อหาความรู้เฉพาะด้านนั้น ๆ เช่น ครูประเภทวิชาบริหารธุรกิจ ควรมียาวิชาที่เกี่ยวกับทางด้านบริหารธุรกิจให้ครูได้เลือกเรียนเพิ่มเติม เป็นต้น

3) แผนการศึกษาของหลักสูตร การกำหนดแผนการศึกษานั้นต้องคำนึงถึงกลุ่มผู้เรียนที่มีความต้องการต่างกัน โดยกลุ่มผู้เรียนเป้าหมายสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครูอาชีวศึกษาที่ต้องการไปประกอบวิชาชีพครู กลุ่มครูอาชีวศึกษาที่มีใบประกอบวิชาชีพครูที่ต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านการศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ทำให้การจัดแผนการศึกษาของหลักสูตรนั้นต้องยึดหลักตามโครงการสร้างหลักสูตรในระดับปริญญาโทของทั้งเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และเกณฑ์ในการรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษา ตามมาตรฐานวิชาชีพเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2567 ซึ่งหากพิจารณาโครงสร้างหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ระดับปริญญาโท กำหนดให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต แต่ตามเกณฑ์ของการรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษา ตามมาตรฐานวิชาชีพเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2567 กำหนดให้จำนวนหน่วยกิตรวม ไม่น้อยกว่า 45 หน่วยกิต ดังนั้น การกำหนดหน่วยกิตจะกระทบต่อการจัดแผนการศึกษาของผู้เรียน จึงควรจัดทำแผนการศึกษาของหลักสูตรเป็น 2 แผน คือ

แผน 1 แบบวิชาการ เน้นการเรียนรู้การทำวิจัย โดยการทำวิทยานิพนธ์สร้างองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชานั้น โดยทำวิทยานิพนธ์อย่างน้อย 12 หน่วยกิต ซึ่งในแผนแบบนี้ 1 แบบวิชาการนี้เหมาะสำหรับกลุ่มครูอาชีวศึกษาที่มีใบประกอบวิชาชีพครูและกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านการศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ได้ต้องการใบประกอบวิชาชีพครู แต่ต้องการศึกษาต่อเพื่อได้รับคุณวุฒิที่สูงขึ้น โดยเนื้อหาหรือจุดเน้นของหลักสูตรยังคงมีความเฉพาะในด้านการจัดการศึกษาด้านการอาชีวศึกษา เช่น ในรายวิชาเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะทางอาชีวศึกษา การออกแบบการจัดการเรียนรู้ทางอาชีวศึกษา การวิจัยทางอาชีวศึกษา เป็นต้น ซึ่งอาจจะไม่ได้มีรายวิชาทางวิชาชีพครูมากนักและสามารถจัดไปอยู่ในรายวิชาเลือกให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ ดังนั้นในแผนการเรียนนี้จึงมีหน่วยกิตตามโครงสร้างของหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยกำหนดอยู่ที่ 36 หน่วยกิตและเป็นแบบแผนการเรียนที่ทำ

วิทยานิพนธ์ โดยมีโครงสร้างของหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่กำหนดดังนี้

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร		ไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต	
โครงสร้างหลักสูตร			
ก. วิชาเอก	ไม่น้อยกว่า	24	หน่วยกิต
- สัมมนา		2	หน่วยกิต
- วิชาเอกบังคับ		10	หน่วยกิต
- วิชาเอกเลือก	ไม่น้อยกว่า	12	หน่วยกิต
ข. วิทยานิพนธ์	ไม่น้อยกว่า	12	หน่วยกิต

แผน 2 แบบวิชาชีพ เน้นการศึกษารายวิชาและการค้นคว้าอิสระที่เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ในวิชาชีพ โดยทำการค้นคว้าอิสระไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต และไม่เกิน 6 หน่วยกิต ในแผนแบบที่ 2 แบบวิชาชีพเหมาะสมสำหรับกลุ่มครูที่ต้องการไปประกอบวิชาชีพ เนื้อหาและจุดเน้นของหลักสูตรจะมุ่งออกแบบให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของคุรุสภาในเรื่องของมาตรฐาน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และการฝึกปฏิบัติการสอน เนื้อหาสาระ รายวิชาที่เน้นสมรรถนะ การบูรณาการสาระความรู้ ศาสตร์การสอนและเทคโนโลยี (TPACK) โดยจำนวนหน่วยกิตต้องตรงตามที่คุรุสภากำหนด คือ มีจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 45 หน่วยกิต มีรายวิชารายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียน และการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะหรือวิชาเอก ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดระยะเวลาการศึกษา และรวมกันไม่น้อยกว่า 1 ปีการศึกษา มีรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนในแต่ละชั้นปีรวมกันไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต มีรายวิชาฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต และมีการกำหนดรายวิชาที่เน้นสมรรถนะ ซึ่งมีลักษณะบูรณาการสาระความรู้ ศาสตร์การสอนและเทคโนโลยี (TPACK) จำนวนไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต และที่สำคัญต้องมีการกำหนดรายวิชาที่ครอบคลุมมาตรฐานความรู้ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ดังนั้น โครงสร้างของแผนการเรียนแบบมีใบประกอบวิชาชีพ ควรมีการออกแบบให้ครอบคลุมเกณฑ์และข้อบังคับตามที่กำหนด ดังนี้

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร		ไม่น้อยกว่า 46 หน่วยกิต	
โครงสร้างหลักสูตร			
ก. วิชาเอก	ไม่น้อยกว่า	40	หน่วยกิต
- สัมมนา		2	หน่วยกิต
- วิชาเอกบังคับ		23	หน่วยกิต
- วิชาเอกเลือก	ไม่น้อยกว่า	15	หน่วยกิต
ข. การศึกษาค้นคว้าอิสระ		6	หน่วยกิต

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ความต้องการศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิตของครูอาชีพที่สอนสายอาชีพในสถานศึกษาอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า มีความต้องการในการศึกษาต่อระดับปริญญาโท ร้อยละ 52.12 และมีความต้องการใบประกอบวิชาชีพครูร้อยละ 69.10 โดยช่วงเวลาที่ส่วนใหญ่สะดวกในการเรียนคือช่วงนอกเวลาราชการ

ร้อยละ 71.51 เนื่องจากกลุ่มครูอาชีพศึกษามีความจำเป็นในการทำงานประจำ ภาระงานสอนและงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pitchayatheeranart et al., (2024), Chaisiriwit and Suwan (2020) และ Niramol et al., (2017) ที่กลุ่มผู้สนใจศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมีความสนใจศึกษาต่อนอกเวลาราชการ (เสาร์ - อาทิตย์) เพื่อให้ผู้เรียนที่ทำงานแล้วสามารถมาศึกษาต่อได้ ไม่กระทบต่อการทำงานในเวลาปกติทำให้สามารถเรียนควบคู่ไปกับ การทำงานปกติได้ ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาภาระงานของครูอาชีพศึกษาที่มีภาระงานทั้งในด้านการสอนที่มีทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการ การทำงานส่วนกลางของวิทยาลัย การนิเทศการฝึกงาน การพัฒนาสมรรถนะอาชีพของผู้เรียน การออกกิจกรรมโครงการต่าง ๆ รวมถึงอาจมีการไปสอนให้กับโรงเรียนใกล้เคียงด้วย ทำให้ครูอาชีพศึกษาส่วนใหญ่สนใจศึกษาต่อนอกเวลาราชการที่จะไม่กระทบต่อการทำงาน และควรเน้นการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติมากกว่าการบรรยายในชั้นเรียน โดยปัจจัยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ 3 อันดับแรก ได้แก่ คุณวุฒิทางการศึกษา การนำไปเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เนื้อหารายวิชาที่สามารถนำไปใช้ได้จริง และความสะดวกในการเข้าเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pitchayatheeranart et al., (2024) Chaisiriwit and Suwan (2020) และ Nueangchumphon and Tiacharoen (2019) ที่ผู้ที่สนใจศึกษาต่อให้ความสำคัญกับความรู้ที่สามารถ นำไปใช้ได้จริง ต้องการเพิ่มความรู้ทักษะเพื่อการประกอบอาชีพหรือพัฒนาอาชีพ รวมถึงนำไปสู่ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และต้องการเพิ่มวุฒิการศึกษา ซึ่งในวิชาชีพครูการเพิ่มวุฒิการศึกษาสะท้อนในการเพิ่มเงินเดือนที่สูงขึ้นเนื่องจากวุฒิการศึกษาที่สูงขึ้นด้วย

แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับมหาบัณฑิตสำหรับครูอาชีพที่สอนสายอาชีพ ควรกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ ดังนี้ 1) พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะทางอาชีพศึกษาและการฝึกอบรมเชิงบูรณาการโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลายและสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาวิชาการ และวิชาชีพทางอาชีพศึกษา 2) พัฒนาองค์ความรู้ทางด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ทางอาชีพศึกษาผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางอาชีพศึกษาในการพัฒนาประเทศ หรือเลือกใช้อรรถศาสตร์ทางด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ทางอาชีพศึกษาจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางอาชีพศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยใช้แนวคิดการเรียนเชิงรุกในการพัฒนาวิชาชีพ และ 3) ปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม จริยธรรมตามหลักจรรยาบรรณวิชาการและวิชาชีพทางอาชีพศึกษา จะเห็นได้ว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้มุ่งเน้นการเป็นครูนักปฏิบัติ การวิจัย และการบูรณาการเทคโนโลยี การเป็นครูอาชีพศึกษาต้องสามารถพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะได้ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้านการศึกษา รวมถึงการวิจัยต่าง ๆ ที่เป็นภาระงานหนึ่งของครูอาชีพศึกษาในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและตนเอง รวมถึงการวิจัยที่เป็นการพัฒนางาน อาชีพ การสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาด้านอาชีพศึกษา และนอกจากนี้ครูอาชีพศึกษายังต้องมีการบูรณาการเทคโนโลยีเข้าในการจัดการเรียนการสอน ทั้งการสนับสนุนการสอนของครู และการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีในการประกอบอาชีพของผู้เรียนด้วย นอกจากนี้ยังมีการพิจารณาประเด็นสำคัญเพิ่มเติม สามารถจำแนกเป็นประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวโน้มของการอาชีพศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และทักษะสำคัญเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีพศึกษาสมรรถนะสูง เป็นสิ่งที่ต้องเสริมให้กับครูอาชีพศึกษา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มออกแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นกลุ่มทักษะที่จำเป็นของครูอาชีพศึกษาในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน กลุ่มที่ 2 กลุ่มทักษะเสริมความเป็นครู เป็นกลุ่มทักษะที่ช่วยสนับสนุนครูอาชีพศึกษาให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ตอบโจทย์ต่อความต้องการของผู้ใช้หรือสถานประกอบการได้มากยิ่งขึ้น และกลุ่มที่ 3 กลุ่มทักษะอื่น เป็นกลุ่มทักษะที่ช่วยให้ครูอาชีพศึกษาสร้างความแตกต่างให้กับผู้เรียนของตนให้มีสมรรถนะที่เสริมเพิ่มเติมให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการประกอบอาชีพทั้งในและต่างประเทศรวมถึงสามารถเป็นผู้ประกอบการได้ 2) จุดเน้นของหลักสูตร ในการพัฒนาหลักสูตรควรสร้างจุดเน้นของหลักสูตร และ

การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร โดยเนื้อหาสาระการเรียนรู้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิชาชีพครู ที่มีความสอดคล้องตรงกับข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 กลุ่มวิชาการสอนวิชาเอก เป็นกลุ่มวิชาที่มีความเฉพาะของสาขาวิชาที่ครูที่มาเรียนทำการสอนอยู่ในสถานศึกษา และกลุ่มวิชาในการเพิ่มสมรรถนะเฉพาะด้าน เป็นกลุ่มวิชาที่ช่วยครูที่มาเรียนได้พัฒนาเนื้อหาความรู้เฉพาะด้านนั้น ๆ และ 3) แผนการศึกษาของหลักสูตร ควรจัดทำแผนการศึกษาของหลักสูตรเป็น 2 แผน คือ แผน 1 แบบวิชาการ เหมาะสำหรับกลุ่มครูอาชีวศึกษาที่มีใบประกอบวิชาชีพครูและกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านการศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และแผน 2 แบบวิชาชีพ เหมาะสำหรับกลุ่มครูที่ต้องการใบประกอบวิชาชีพ สอดคล้องกับ Moodie (2006) ได้ระบุบทบาทของสถาบันการศึกษาในการส่งเสริมการสร้างสรรค่นวัตกรรม ใน Framework of teaching competence for TVET teachers เช่น การพัฒนาหลักสูตร ความสามารถทางดิจิทัล ความสามารถในการวิจัยและพัฒนาตนเอง ความสามารถด้านอาชีวศึกษาหรือความเชี่ยวชาญในศาสตร์อาชีวศึกษาการอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และการสร้างความร่วมมือที่หลากหลาย เป็นต้น และยังสอดคล้องกับ Guile and Unwin (2019) ที่เห็นว่าทักษะที่จำเป็นสำหรับอาชีวศึกษาในยุคดิจิทัล เช่น ทักษะการสื่อสารสมัยใหม่ขั้นสูง ผ่านการใช้การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทันสมัย ทักษะการจัดการความรู้ รวมถึงสอดคล้องกับความต้องการในโลกยุคใหม่ที่ต้องมีความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถทำงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะที่สำคัญ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการเรียนรู้ (World Economic Forum, 2024) ซึ่งครูอาชีวศึกษาหลีกเลี่ยงไม่ได้ในการพัฒนาตนเอง ตลอดจน CEDEFOP (2022) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล การพัฒนาทักษะสีเขียว อีกด้วย

ผลการวิจัยครั้งนี้มีนัยสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่จะมุ่งพัฒนาครูอาชีวศึกษาให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่เป็นกำลังคนสำคัญในตลาดแรงงาน จะเห็นได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาชีพครูสำหรับครูอาชีวศึกษานั้น ต้องสอดคล้องกับกฎ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องหลากหลายเพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐาน ปริญญา ใบประกอบวิชาชีพครู เพื่อให้ครูอาชีวศึกษาสายอาชีพที่มีความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของตนเองได้รับการรับรองมีใบประกอบวิชาชีพครู นอกจากนี้ หลักสูตรระดับมหาบัณฑิตสำหรับครูอาชีวศึกษาที่มุ่งจัดการศึกษาให้ได้ใบประกอบวิชาชีพครูจะช่วยส่งเสริมครูในการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ความเชี่ยวชาญที่มีอยู่ในตัวครูอาชีวศึกษา แม้ว่าจะมีข้อกีดกันในกรอบวิชาชีพครูในสาขาวิชาที่ตลาดแคลนของการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา แต่ครูอาชีวศึกษาควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาในด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ครูได้ใบประกอบวิชาชีพในการนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติที่ครบถ้วนตามข้อบังคับของคุรุสภาและสนับสนุนให้ครูก้าวหน้าในอาชีพมีวิสัยทัศน์ที่สูงขึ้นในอนาคต ทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาศักยภาพครูอาชีวศึกษาซึ่งจะส่งผลต่อไปยังผู้เรียนอาชีวศึกษาให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำหรับสถาบันอุดมศึกษา คณะหรือหลักสูตรทางศึกษาศาสตร์ คุรุศาสตร์ในสถาบันการศึกษา ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาสำหรับครูอาชีวศึกษา ที่มีโครงสร้างแบบ 2 แผน (แผนวิชาการและแผนวิชาชีพ) ตามที่ได้เสนอในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ ควรมีการออกแบบรายวิชาที่ยืดหยุ่น รวมถึงเวลาการจัดการเรียนการสอนนอกเวลาราชการหรือช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์เพื่อให้สอดคล้องกับตารางงานของครู

2. สำหรับครูสภา ควรมีการทบทวนและปรับปรุงเกณฑ์การรับรองหลักสูตร ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของครูในสาขาวิชาชีพ

3. สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาอาชีพ ควรสนับสนุนให้ครูได้มีโอกาสการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยอาจพิจารณาการจัดสรรเวลาหรือทุนสนับสนุนบางส่วนเพื่อส่งเสริมให้ครูเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

4. สำหรับครูหรือบุคลากรทางการศึกษาด้านการอาชีพ ได้เห็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาเชิงคุณภาพแบบเจาะลึก ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มครูในแต่ละกลุ่มเพื่อทำความเข้าใจถึงแรงจูงใจ อุปสรรค และประสบการณ์ในการศึกษาต่ออย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงบริบทที่มีความละเอียดอ่อนมากขึ้น

2. การขยายขอบเขตการศึกษา ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยไปยังพื้นที่อื่นของประเทศไทยเพื่อเปรียบเทียบความต้องการและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของครูอาชีพศึกษาในแต่ละภูมิภาค ซึ่งอาจพบความแตกต่างที่น่าสนใจและมีนัยสำคัญ

3. การวิจัยเชิงพัฒนา ควรมีการวิจัยเชิงพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรต้นแบบตามกรอบแนวคิดที่ได้จากงานวิจัยนี้ และทำการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรดังกล่าวเพื่อยืนยันว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการและเพิ่มพูนสมรรถนะของครูอาชีพศึกษาได้อย่างแท้จริง

References

- Anonjan, S., Dokchan, P., Thongton, R. & Promgun, S. (2020). Factors Influencing Decision-making on Study of Master's Degree at Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus. *School of Administrative Studies Academic Journal*. 3(1): 47 – 60.
- CEDEFOP. (2022). *The Future of Work is Learning*. Retrieved from https://www.cedefop.europa.eu/files/9182_en.pdf.
- Chaisiriwit, R. & Suwan, S. (2020) Interests of Students in Deciding to Study Further Master's Degree at Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus. *CUAST Journal*. 9(3): 123 -136.
- Committee on Education, Senate. (2022). *Vocatioanl Teachers Production and Development*. Retrieved from <https://www.senate.go.th/assets/portals/132/fileups/241/files/report%20Vocatioanl Teachers Production and Development.pdf>.
- Guile, D. & Unwin, L. (2019). *The Wiley Handbook of Vocational Education and Training*. New York: Wiley.
- Janha, P. & Prabaripai, A. (2015). Factors Affecting the Need for Master's Degree Studies at Kasetsart University. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 8(1): 291 – 381.
- Moodie, G. (2006). Vocational education institutions' role in national innovation. *Research in Post - Compulsory Education*. 11(2): 131 – 140.
- Niramol, K., Chumruksa, C. & Sae-tae, K. (2017). Need of pursuing doctoral degree in Education Technology and Communication Faculty of Education, Thaksin University. *Thaksin University Library Journal*. 6: 164 – 193.

- Nueangchumphon, P. & Tiacharoen, S. (2019). Marketing Strategy and Need to Study on Graduate Program in Education Administration, Silpakorn University. *Journal of Educational Administration, Silpakorn University*. 10(10): 351 - 365.
- Pitchayatheerant, L., Klinsukhon, S. & Namwong, K. (2024). Requirements For Further Studies and Deciding Factors to Study for a Master's Degree in Master of Business Administration Program (Accounting) Loei Rajabhat University. *Journal of Management Science Sakon Nakhon Rajabhat University*, 4(3): 973 – 991. (in Thai)
- Prachachat. (2022). *Vocational teachers are facing a shortage of over 18,000 people. They are urgently requesting more staff*. Retrieved from <https://www.prachachat.net/education/news-1106682>.
- Rattanam, M. & Thongkum, W. (2020). Determining Factors in Making a Decision to Studying in the Graduate Program in Biomedical Engineering, Faculty of Engineering, Mahidol university. *Mahidol R2R e-Journal*. 8(2): 159 – 172.
- Spady, W. D. (1994) *Outcome-Based Education: Critical Issues and Answers*. American Association of School Administrators, Arlington.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- World Economic Forum. (2024). *The Global Risks Report 2024 19th Edition Insight Report*. Retrieved from https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf.